

Donata Vidaković Samaržija
Jelena Cetinić

KOMPARACIJA ŠKOLSKIH SUSTAVA ZEMALJA EUROPSKE UNIJE S HRVATSKOM

1. UVOD

Zbog ubrzanog načina života i zahtjeva koji su postavljeni pred svakoga pojedinca, svakodnevna tjelovježba postaje nužna potreba s ciljem očuvanja i unapređenja vlastitog zdravlja. Upravo taj utjecaj s jedne strane na zdravstveni status, a s druge strane na pravilan psihomotorički razvoj pridonosi važnosti sata tjelesne i zdravstvene kulture u sveukupnom sustavu odgojno-obrazovnog procesa jedne države.

Problemi koji su rezultat sve veće inaktivnosti i sedentarnog načina života u prvi plan dovode pozitivne učinke kineziološke kulture, a preporuke krovne Europske organizacije za tjelesno i zdravstveno područje u sustavu edukacije EUPEA-e su sljedeće:

1. Sat tjelesne i zdravstvene kulture predstavlja jedinstven doprinos u edukaciji učenika stoga ne bi trebalo biti edukacije koja ne uključuje kineziološku kulturu.
2. Sat tjelesne i zdravstvene kulture odnosi se na učenje i usavršavanje motoričkih znanja, razvoj motoričkih sposobnosti i dostignuća te unapređenje zdravlja, u biti obuhvaća sve metode učenja različitih kinezioloških aktivnosti kao dio sveobuhvatnog edukacijskog iskustva učenika.
3. Svaka država ima svoj kulturni identitet, ali generalno svaki učenik uzimajući u obzir njegove sposobnosti, spol, etničko ili kulturno podrijetlo, ima pravo sudjelovati u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture koja promovira stjecanje bazičnih kompetencija kinezioloških aktivnosti, utjecaj na skladan rast i razvoj, uočavanje i razumijevanje važnosti zdravog načina života, pozitivno samopoštovanje u okviru provođenja kinezioloških aktivnosti, poboljšavanje interpersonalnih vještina kao što su sposobnost rješavanja problema u suradnji s drugima, mogućnost razvoja u smislu individualnog i odgovornog participiranja u sportskoj kulturi, poticanje cjeloživotnih interesa, uključenost i afinitet prema kineziološkoj aktivnosti.
4. Kineziološka kultura u školi važna je kao izvor međusobne komunikacije, a također može utjecati na svijest o prirodnom okruženju. Na više načina

kineziološka kultura je povezana sa sportom, gdje je jedan od bitnih pozitivnih učinaka cjeloživotno uključivanje pojedinaca u različite sportske aktivnosti.

Uzimajući u obzir navedene preporuke, EUPEA teži tome da se maksimalno usklade nacionalni kurikulumi pojedinih zemalja s gledišta tjelesnog odgoja.

2. CILJ I PROBLEM

Istraživanje je provedeno kako bi se prikazali sustavi školovanja nekih zemalja Europske Unije i Hrvatske s gledišta tjelesnog odgoja. Primarni cilj ovog istraživanja je otkriti sličnosti i razlike pojedinih europskih i hrvatskog obrazovnog sustava. Analizirana je čitava lepeza izvora sakupljenih globalno i regionalno, uglavnom putem elektroničkih medija, kao i brojna literatura, kako bi se stekao što opsežniji uvid u europsku situaciju.

3. RASPRAVA

Iako se teži tome da se sustav školovanja maksimalno uskladi u zemljama Europske Unije, javni obrazovni sustavi i njihove strukture u mnogim europskim zemljama još uvijek se razlikuju i pokazuju kako postoje različite obrazovne politike (Leibinger, E. i sur. 2007.). U Tablici 1. prikazane su spomenute razlike u konceptu školskog sustava u pojedinim zemljama. Može se vidjeti da vrijeme trajanja osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja znatno varira. Prosječni broj godina s kojim se djeca uključuju u osnovnoškolsko obrazovanje je 6 g. (raspon od 3 do 7), a prosječan broj godina s kojim djeca završavaju osnovnoškolsko obrazovanje je 13 g. (raspon od 10 do 16). Srednjoškolsko obrazovanje prosječno počinje s 13 g. (raspon od 10 do 16), a prosječno završava s 18 g. (raspon od 15 do 20) (Hardman, K. 2008.). Može se zaključiti da i Hrvatski školski sustav po tom segmentu pripada prosjeku.

Tablica 1. Koncept školskog sustava u nekim zemljama Europske Unije

Države	Koncept školskog sustava
Hrvatska	Sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj sastoji se od: a) predškolskog odgoja - za djecu već od šest mjeseci do polaska u školu b) osnovnoškolsko obrazovanje - traje osam godina i obvezno je za svu djecu od 6. do 15. god. c) srednjoškolsko obrazovanje - omogućava stjecanje znanja i sposobnosti za rad i nastavak školovanja i traje od 16. do 18. godine d) visoka naobrazba
Švedska	Predškolski uzrast do 6 godina Obvezni program: Osnovna škola od 7 do 12 godina Srednja škola od 13 do 16 godina Izborni program: Viša srednja škola od 17 do 19 godina

Češka	<p>Osnovna škola: I. faza od 6 do 10 godina II. faza od 10 do 14 godina Srednja škola od 14 do 18 godina Obvezno je provoditi dva sata tjelesne i zdravstvene kulture tjedno dok se ne preporuča tri sata.</p>
Slovačka	<p>OSNOVNA ŠKOLA 1. stupanj od 7 do 10 godina SREDNJA ŠKOLA 2. stupanj od 10 do 15 godina 3. stupanj od 15 do 16 godina 8 stupnjeva ocjenjivanja i izričitih načina izražavanja o izvedbi pokreta Obvezno prijavljivanje na kraju trećeg stupnja tjelesne i zdravstvene kulture</p>
Italija	<p>Obvezna škola je od 6 do 16 godina Predškola: od 3 do 5 godina Osnovna škola: od 6 do 10 godina Srednja škola: Niža od 11 do 13 Viša od 14 do 18 godina TZK je obavezan u srednjoj školi (od 11 do 18 godina)</p>
Malta	<p>Obvezno školovanje je od 6 do 16 godina, a djeca uglavnom prolaze kroz sljedeći sustav školovanja: Dječji vrtić od 3 do 5 godina (edukacija pokreta i igre provodi se svakodnevno po pola sata) Osnovna škola od 1. do 6. razreda (od 6 do 11 godina) podrazumijeva sustavno povezivanje 12 predmeta od kojih je jedan tjelesna i zdravstvena kultura. Satovi TZK se od 1. do 3. razreda provode svakodnevno po 30 min, a od 4. do 6. se provode svakodnevno po 45 min. Srednja škola od 1. do 5. razreda (od 12 do 16 godina). Satovi TZK se od 1. do 2. razreda provode 2 puta tjedno, a od 3. do 5. jedanput tjedno. Mogućnost TZK nakon 16 godina Od 3. do 5. razreda 4 puta na tjedan <i>Napomena:</i> Satovi TZK u osnovnoj školi nisu uvijek održani</p>
Njemačka	<p>Osnovna škola od 6 do 10 godina Srednja škola: mogućnost izbora tri različita smjera: obrtnička (trogodišnja); strukovna (četverogodišnja); gimnazija (četverogodišnja) * nakon završetka strukovne škole polaže se završni ispit (o-level), a nakon završetka gimnazije (a-level) nakon kojeg postoji mogućnost upisa na fakultet</p>
Malta	<p>Obvezno školovanje je od 6 do 16 godina, a djeca uglavnom prolaze kroz sljedeći sustav školovanja: Dječji vrtić od 3 do 5 godina (edukacija pokreta i igre provodi se svakodnevno po pola sata) Osnovna škola od 1. do 6. razreda (od 6 do 11 godina) podrazumijeva sustavno povezivanje 12 predmeta od kojih je jedan tjelesna i zdravstvena kultura. Satovi TZK se od 1. do 3. razreda provode svakodnevno po 30 min, a od 4. do 6. provode se svakodnevno po 45 min. Srednja škola od 1. do 5. razreda (od 12 do 16 godina). Satovi TZK se od 1. do 2. razreda provode 2 puta tjedno, a od 3. do 5. jedanput tjedno. Mogućnost TZK nakon 16 godina Od 3. do 5. razreda 4 puta na tjedan <i>Napomena:</i> Satovi TZK u osnovnoj školi nisu uvijek održani</p>

Švicarska	1-2 godine predškolskog odgoja (3 do 5 godina starosti) 5-6 godina osnovna škola 3 godine niža srednja škola 3-4 godine viša srednja škola (18-20 godina) 3 godine do diplome (bachelor) + 1.5 godina magistar Doktorska disertacija	
Slovenija	OSNOVNA ŠKOLA 2. triennium 6-8 godina 3. triennium 9-11 godina 4. triennium 12-14 godina	SREDNJA ŠKOLA 1. stupanj- 15 godina 2. stupanj- 16 godina 3. stupanj- 17 godina 4. stupanj- 18 godina
Finska	Predškola - obrazovanje započinje predškolom u petoj ili šestoj godini života i traje jednu godinu, a potom slijedi: Osnovna škola od 7. do 15 godine (9 ili 10 razreda) Srednja škola od 16. do 18. (19) godina, tri ili četiri razreda	
Francuska	Obvezna škola od 6 do 16 godina Predškola od 2/3 do 6 godina Osnovna škola traje 5 godina (6-11 godina) Srednja škola traje 4 godine (11-15 godine starosti) Nakon toga pruža se mogućnost izbora trogodišnje škole (15-18 godine)- strukovna škola Ili četverogodišnje škole (15-19 godina)- gimnazija * po završetku gimnazije polaže se završni ispit	
Danska	Predškola: Obrazovanje započinje predškolom u petoj ili šestoj godini života i traje jednu godinu, a potom slijedi: Osnovna škola - traje devet godina ili deset (ta je godina izborna) i to od 7 do 16 godine. Srednja škola - naziva se gimnazija i traje dvije ili tri godine od 16 do 17 ili do 19 ili 20. godine.	
Austrija	Obvezno školovanje u Austriji traje od šest do petnaest godina unutar tog sustava razlikuje se: Osnovno obrazovanje: 5-6 godine predškola (izborna) 6-10 godine osnovna škola (obvezna) Srednjoškolsko obrazovanje: 10-14 srednja škola ili gimnazija Srednjoškolsko obrazovanje nastavlja se izborom ovih mogućnosti: 14-15 tehničke škole (obvezne) 14-18 gimnazije viši stupanj (obrazovanje se završava polaganjem A-završnog ispita) 14-19 srednjoškolski koledž (tehnički, poslovni, turizam, na kraju se polaže A-završni ispit	
Velika Britanija	Osnovna škola: Prvi stupanj: 5 do 7 godina Drugi stupanj: 7 do 11 godina Srednja škola: Treći stupanj: 11 do 14 godina Četvrti stupanj: 14 do 16 godina 8 stupnjeva ocjenjivanja i izričitih načina izražavanja o izvedbi pokreta Obvezno prijavljivanje na kraju trećeg stupnja tjelesne i zdravstvene kulture	

Kao i u Hrvatskoj, u većini zemalja Europske Unije sat tjelesne i zdravstvene kulture je obavezan i u osnovnoj i u srednjoj školi, dok vrijeme trajanja sata varira. U Tablici 2. i Tablici 3. prikazana je vremenska raspodjela trajanja sata tjelesne i zdravstvene kulture (broj minuta tjedno) po pojedinim zemljama.

Tablica 2. *Predviđeno vrijeme (minuta u tjednu) organiziranog tjelesnog vježbanja tjedno u zemljama EU za osnovnu školu (K., Hardman, 2008.)*

OSNOVNA ŠKOLA				
ZEMLJA	2000		2007	
	MINIMUM	MAKSIMUM	MINIMUM	MAKSIMUM
AUSTRIJA	100	200	100	200
BELGIJA	100	120	100	100
BUGARSKA	120	120	100	150
CIPAR	90	90	80	80
ČEŠKA	90	135	90	135
DANSKA	90	100	90	90
ESTONIJA	90	135	135	135
FINSKA	90	90	90	90
FRANCUSKA	240	240	120	240
NJEMAČKA	90	180	60	150
GRČKA	90	90	90	135
MAĐARSKA	90	90	112	225
IRSKA	30	60	30	60
ITALIJA	100	120	60	120
LATVIJA	120	120	80	80
LITVA	90	90	35	45
LUKSEMBURG	100	135	100	100
MALTA	90	90	150	150
NIZOZEMSKA	50	100	45	90
POLJSKA	135	135	135	180
PORTUGAL	150	180	90	135
RUMUNJSKA	100	100	100	100
SLOVAČKA	90	135	90	135
SLOVENIJA	135	135	45	135
ŠPANJOLSKA	60	60	100	180
ŠVEDSKA	110	110	100	100
VELIKA BRITANIJA	30	120	30	130

Uvidom u prikazanu tablicu može se uočiti smanjenje vremenskog trajanja tjelovježbe kroz tjedan u većini zemalja Europske Unije. Prosječno trajanje tjelovježbe u osnovnim školama za sve navedene zemlje EU u 2007. godini iznosi 109 min na tjedan (s rasponom od 30 do 240 min), dok je u 2000. godini vrijeme trajanja tjelovježbe na tjedan prosječno iznosilo 120 minuta (s rasponom od 30 do 240 min). Iznimno nisko trajanje tjelovježbe kroz tjedan zabilježeno je u Irskoj, Litvi, Nizozemskoj, Sloveniji i Velikoj Britaniji, prosječni raspon minuta se kreće od 35 do 90 minuta tjedno, što ako se preračuna u broj sati tjedno u trajanju od 45 minuta iznosi 0,7 do 2 sata na tjedan. U Estoniji, Mađarskoj, Francuskoj, Malti i Poljskoj zabilježen je najveći raspon minuta tjelesnog vježbanja kroz tjedan. Prosječni raspon minuta u navedenim zemljama iznosi 130 do 186 min, što ako se preračuna u broj sati tjedno u trajanju od 45 min iznosi 3 do 4 sata tjedno, što je zapravo ono čemu se teži (Tablica 2.).

Tablica 3. Predviđeno vrijeme (minuta u tjednu) organiziranog tjelesnog vježbanja tjedno u zemljama EU za srednju školu (K., Hardman, 2008.)

SREDNJA ŠKOLA				
ZEMLJA	2000		2007	
	MINIMUM	MAKSIMUM	MINIMUM	MAKSIMUM
AUSTRIJA	100	200	50	200
BELGIJA	150	150	100	150
BUGARSKA	120	120	135	135
CIPAR	90	90	45	135
ČEŠKA	90	90	90	135
DANSKA	90	100	60	60
ESTONIJA	90	90	90	90
FINSKA	90	90	45	90
FRANCUSKA	120	240	90	240
NJEMAČKA	90	180	60	135
GRČKA	90	90	90	135
MAĐARSKA	90	135	90	225
IRSKA	45	120	57	120
ITALIJA	100	120	120	120
LATVIJA	120	120	80	80
LITVA	90	90	45	45
LUKSEMBURG	45	150	125	125
MALTA	45	90	45	90

NIZOZEMSKA	50	100	90	120
POLJSKA	90	135	135	180
PORTUGAL	150	180	180	180
RUMUNJSKA	100	100	100	100
SLOVAČKA	135	135	45	135
SLOVENIJA	90	90	90	180
ŠPANJOLSKA	60	60	110	120
ŠVEDSKA	110	110	60	60
VELIKA BRITANIJA	60	120	60	120

U srednjim školama širom Europe stanje je slično. Prosječno trajanje tjelovježbe za sve navedene zemlje EU u 2007. g. iznosi 101 min na tjedan (s rasponom od 45 do 240 min), dok je u 2000. g. prosječno iznosilo 117 min (s rasponom od 45 do 240 min). Iznimno nisko trajanje tjelovježbe kroz tjedan zabilježeno je u Nizozemskoj, Litvi, Finskoj, Cipru i Slovačkoj. Prosječni minimalni raspon min je 45 do 100 min, što ako se preračuna u broj sati tjedno u trajanju od 45 min iznosi svega 1 do 2 sata. U Portugalu, Bugarskoj i Poljskoj zabilježen je najveći raspon min tjelesnog vježbanja kroz tjedan. Prosječni raspon min u navedenim zemljama iznosi 150 do 165 min, što ako se preračuna u broj sati tjedno u trajanju od 45 min iznosi 3 do 4 sata tjedno, što je izvanredno. U Hrvatskoj se u srednjim (četverogodišnjim) školama uglavnom provode dva sata tjelesne i zdravstvene kulture tjedno (90 min), dok se u trogodišnjim školama provodi svega jedan sat na tjedan (45 min).

4. ZAKLJUČAK

Komparacija školskih sustava navedenih zemalja Europske Unije i Hrvatske dovodi do zaključka da se oni još uvijek znatno razlikuju i pokazuju kako postoje različite obrazovne politike. S gledišta struktura obrazovnih sustava može se reći da školski sustavi Francuske, Austrije, Italije i Švedske pokazuju neke sličnosti. Također postoji snažno izražen paralelizam Danskog i Finskog obrazovnog sustava, kao i školskog sustava Velike Britanije, Belgije i Malte. Hrvatski školski sustav najviše je sličnosti pokazao sa školskim sustavima Češke i Slovenije, dok školski sustavi Njemačke, Slovačke i Švicarske gotovo da nemaju dodirnih točaka sa ostalim obrazovnim sustavima. Odgojne aktivnosti, koje uključuju tjelesni odgoj, sport i zdravstveni odgoj, sastavnice su svakog od analiziranih obrazovnih sustava.

Hrvatski školski sustav ciljeve školovanja usmjerava na poučavanje i stjecanje znanja, vještina i sposobnosti važnih za život i daljnje školovanje te cjelovit individualni razvoj učenika. Cilj je kod djece i učenika kroz predškolsko, osnovnoškolsko i

srednjoškolsko obrazovanje razviti ključne kompetencije. S gledišta tjelesnog odgoja cilj je kod djece tjelesnim aktivnostima razvijati i zadovoljiti biološke potrebe učenika za kretanjem, kao i psihološke i socijalne potrebe kojima se uvećavaju adaptivne i stvaralačke sposobnosti u suvremenim uvjetima života i rada, te svijest o očuvanju i promicanju zdravlja.(V. Buljubašić- Kuzmanović, 2006.; izvor KPP- Kurikularni pristup promjenama u osnovnom školstvu, 2002.).

5. LITERATURA

1. Buljubašić- Kuzmanović, V. (2006.): Što se od školovanja očekuje u Hrvatskoj, a što u Finskoj, *Život i škola*, br. 15-16, str. 29- 45.
2. Findak, V., I. Stella (1985.): *Izvanastavne i izvanškolske aktivnosti u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi*, Školska knjiga, Zagreb.
3. Hardman, K., (2008): *Physical education in schools: a global perspective*, *Kinesiology* 40, No.1., str. 5-28
4. Leibinger, E., Hamar, P., Szegner, H.(2007) : *Survey of the public educational system and structure of european countries from a physical education point of view*, *Kinesiology* 39. No.1. str.85-96
5. Matijević, M., (2006): *Ocjenjivanje u Finskoj obaveznoj školi*, *Odgojne znanosti*, Vol.8., No.2., 469-495

INTERNETSKI IZVORI:

www.curriculum.qca.org.uk; www.eupea.eu ; www.epe.sagepub.com ;
www.eurydice.org ; www.mn-zavsko.org; www.icsspe.org